

Frantz Fanon

Yabancılaşma ve Özgürlük Üzerine Yazılar

Derleyen: Jean Khalfa ve Robert J. C. Young

Türkçesi: Kahraman Çayırılı

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Teşekkür	13

Psikiyatri Yazıları

Devrimci Psikiyatrist Fanon	17
Birleştirme Çizgisi.....	51
Bini Yöntemiyle Tedavi Edilen Birkaç Vaka Üzerine	55
<i>Bizim Gazete</i>	61
Maurice Despinoy'ya Mektup.....	99
Müslüman Erkekler Servisinde Sosyal Terapi: Yöntemsel Zorluklar	103
Köylerde Gündelik Hayat	121
Kuzey Afrikalının Cinsel Rahatsızlıklarına Giriş	133
Günümüz Cezayiri'nde Ruhsal Destek	141
Etnopsikiyatri Düşünceleri	151
Kuzey Afrika'da İtiraf Tavırları (1)	155
Kuzey Afrika'da İtiraf Tavırları (2)	159
Mağribi Müslümanın Delilik Karşısındaki Tutumu.....	163
Müslüman Kadınlar Arasında Tematik Algı Testi: Algı ve Hayal Gücü Sosyolojisi	169
Büyükelçiye Mektup	175
Psikiyatri Ortamında Ajitasyon Olgusu: Genel Hususlar, Psikopatolojik Anlam	179
Psikiyatride Gündüz Hasta Bakımı, Değer ve Sınırlar	189

Psikiyatride Gündüz Hastanesine Yatış, Değer ve Sınırlar	
İkinci Kısım: Doktriner Hususlar	211
Toplum-Psikiyatri Buluşması	225

Siyasi Yazılar

Giriş	247
Morali Bozulan Yabancı Lejyon	251
Cezayir'in Bağımsızlığı, Gündelik Gerçeklik	258
Tek Çıkar Yol Ulusal Bağımsızlık	260
Cezayir ve Fransa Krizi	266
Cezayir Çatışması ve Afrika'da Sömürgecilik Karşıtlığı	271
Demokratik Bir Devrim	276
Bir Kere Daha, Neden Önkoşul?	281
Cezayirlinin Devrimci Bilinci	285
Güç Durumdaki Bir Ordunun Stratejisi	287
İnsansız Bölgeden Sağ Kurtulanlar	291
“Solcu”nun Vasiyeti	295
Sömürgeci Aşırılıkçıların Mantığı	297
Batı Dünyası ve Fransada Faşist Deneyim	302
De Gaulle'cü Yanılsamalar	305
Bir Halkın Çektikleri	311
Antiemperyalist Hareketin Gelişimi ve Pasifikasyon	
Politikasının Oyalamaları	317
Afrika Ülkelerinin Dayanışma İçindeki Mücadelesi	324
Richard Wright'ın <i>Dinle Beyaz Adam!</i> 'ı	326
Konakri'de Açıklama Yapıldı:	
“Dünya Barışı Ulusal Bağımsızlıktan Geçiyor”	329
Afrika Batı'yı Suçluyor	332
Emperyalizmin Uşakları	339
Ali Şeriatî'ye Mektup	345
Kronolojik Noktalar	349
İsim Dizini	353

Devrimci Psikiyatrist Fanon

Jean Khalfa

Frantz Fanon'un psikiyatri yazılarından genelde sömürgeleşmenin psiko-patolojik etkileri üzerine yazdığı kitaplarındaki bölümler yorumlanırken söz edilir; ama siyasi çalışmalarına paralel olarak ve bir nöropsikiyatrist olarak profesyonel kariyeri esnasında, yani 1951-1960 yılları arasında yazdığı bu metinler, kendi başlarına veya düşüncesinin gelişiminde ifade ettikleri anlam bakımından pek ele alınmamıştır. Bunun birçok sebebi vardır: bu yazıların teknik nitelikleri; Fanon'un (hem hastalarına uyguladığı hem de üzerine bilimsel makaleler yazdığı yöntemler olan) elektroşok veya insülin şok tedavisi gibi günümüzde itibar edilmeyen terapilere yönelik inkâr edilemez ilgisi veya birinci nesil nöroleptik alandaki denemeleri gibi nedenler. Psikanalizi –en azından klinik bir bakış açısından ele alındığında– genel olarak nöropsikiyatrik bir yaklaşıma bağlı kılmasından rahatsız olanlar da vardır.

Gelgelelim, Fanon kendisini öncelikle bir psikiyatrist olarak gördüğünden, ister Fransa'da, ister Cezayir veya Tunus'ta olsun, bu alandaki çalışmalarını aralıksız sürdürmüştür. Eğer psikiyatri esas ilgi alanlarıyla ilişkili bir meslek olmasaydı, Fanon da muhtemelen o dönemde yaygınlaşan özel kliniklerden birini açardı.¹ Ama o hastane kliniklerine öncelik verdi, özgün araştırmalar yürütüp çalışmalarını mesleki kongrelerde sundu, burada yer verdiğimiz araştırmaları yayımladı. Üniversite çalışmalarını yönetti ve bas-kın uygulama biçimlerinde devrim yapan bir doktor olarak sahip olduğu ünle asistan doktorların ve hemşirelerin meslek hayatlarına ve kariyerlerine önemli etkilerde bulundu. Fanon'un psikiyatri üzerine metinlerini sistemli bir biçimde okuduğumuzda, bunların disiplinin ateşli bir şekilde yeniden tanımlandığı heyecan verici bir dönemde, tam da alanın en ilginç tartış-

1 Fanon'un asistanlarından biri olan Charles Geronimi'nin yorumu, 24 Mayıs 2014 tarihli söyleşi.

malarından bahsettiğini hemen fark ediyoruz. *Afrika Devrimine Doğru*² kitabının önsözünde François Maspéro'nun belirttiği gibi, Fanon'un düşüncesi eksiksiz bir şekilde anlaşılacaksa, Fanon'un psikiyatri yazılarının da incelenmesi gerekir.

Fanon'un bilimsel çalışmaları, 1951 yılında sunduğu doktora tezinin konusu olan, nöroloji karşısında psikiyatrinin özgüllüğüne vurgu yapan bir düşünceden yola çıkar. Daha sonra nöropsikiyatrik tedavi deneyleri ve bunların sınırları üzerine makaleler yayımladı; sosyoterapötik bir yaklaşıma yöneldi, bu alanda karşılaştığı güçlükler onu bir süre sonra akıl hastalıklarının gelişiminde kültürün oynadığı önemli rolü incelemeye yöneltti. Akıl hastalıkları üzerine gerçekleştirilen her türlü yerelleştirmeyi daha en başından reddetti; biyolojik determinizm ve ırkçı temelleri olan sömürgeci etnopsikiyatrinin icat ettiği ve savaştan önce kurulmuş hastanelerde, özellikle de Blida-Joinville Hastanesi'nde kullanılan yöntemlere şiddetle karşı çıktı. Bu süreçte, Fanon, kendini modern etnopsikiyatrinin öncülerinden biri yapacak bir yaklaşım keşfetti. Sonunda sosyal terapiden,³ diğer bir deyişle kurumsal terapiden uzaklaşarak, psikiyatri hastanesi dışında ruhsal bakım servisi kurdu ve gelecekte inşa edilecek ruh sağlığı merkezleri için bir model geliştirdi.

- 2 Bkz. Sunuş, s. 7. Fanon'un psikiyatri yazıları ile uygulamalarını bir arada görebilmek için Alice Cherki ve David Macey'ninki gibi önemli biyografileri incelemek uygun olur. (Alice Cherki, *Frantz Fanon, Portrait*; David Macey, *Frantz Fanon, une vie*) Birçok derginin özel sayısı bu yazılara ayrılmıştır; bunlardan bazıları şunlardır: *L'Information psychiatrique*, c. 51, s. 10, 1975; *History of Psychiatry*, c. 7, s. 28, 1996; *Sud/Nord*, s. 14, 2001, ve s. 22, 2007; *Tumultes*, s. 31, 2008; *L'Autre*, c. 13, s. 3, 2012. Ayrıca, Hussein Abdilahi Bulhan, *Frantz Fanon and the Psychology of Oppression*, Plenum Press, New York, 1985; Jock Mcculloch, *Black Soul White Artifact. Fanon's Clinical Psychology and Social Theory*, Cambridge University Press, Cambridge, 1983; Jock Mcculloch, *Colonial Psychiatry and the "African Mind"*, Cambridge University Press, Cambridge, 1995; Richard Keller, *Colonial Madness. Psychiatry in French North Africa*, University of Chicago Press, Chicago, 2007.
- 3 Fanon daha ziyade Tosquelles tarafından "sosyal-terapi" olarak da yazılabilen ve kullanılan bir terim olan "sosyal terapi"den bahseder. Daumézou, "sosyoterapi"yi kullanırdı. Biz, Fanon'un "sosyoterapi"yi kullandığı birkaç paragraf haricinde, genellikle "sosyal terapi"yi kullanacağız. Sosyal terapi üzerine, 1951 yılının Eylül ayında Henri Ey tarafından düzenlenen "Kolektif Psikoterapi Üzerine Sempozyum"unun sunumları ve tartışmaları *L'Évolution Psychiatrique* (1952, faskül 3) dergisi tarafından yayımlandı. Sosyal terapiye ilk itirazları burada görüyoruz; özellikle komünist psikiyatrist Le Guillan'tın itirazlarına Tosquelles ateşli yanıtlar vermiştir. Fanon'un son makaleleri bu tartışmanın izlerini taşır. Bu sayıda Ey'nin de bir makalesi mevcuttur: "À propos d'une réalisation d'assistance psychiatrique à Saint-Alban", s. 579-582. Ey, bu makalesinde "sosyal terapi" terimini kullanır.

“Ruhsal bozukluklar” üzerine 1951 tarihli temel tez

Fanon'un ilk önemli metni, 1951 yılı Kasım ayında –yirmi altı yaşındayken–, tıp doktorası kapsamında Lyon Üniversitesi'ne sunduğu psikiyatri tezidir.⁴ Bu tez, genellikle, çok öznel bir bakış açısına sahip olduğu için doktora tezi olarak kabul edilmeyen *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'in yerine, yeterlilik alabilmek için aceleyle hazırlanmış teknik bir çalışma olarak sunulur.⁵ Fanon ise farklı bir sebep göstermektedir:

Tıbbi çalışmalarımızın sonuna denk gelmiş olan bu esere başladığımızda onu tez olarak savunmayı düşündük. Ardından, diyalektik daha fazla tavır almamızı gerektirdi. Her ne kadar Siyahi insanın ruhsal yabancılaşmasıyla mücadele ediyor olsak da, psikolojik olsa bile diğer bilimlerden kaynaklanan etkiler doğurmuş bazı unsurları sessizlikle geçiştiremedik.⁶

Bu diyalektik, psikiyatri ile sosyolojinin, öznellik ile tarihin diyalektiği'dir ve Fanon daha giriş bölümünde bunun altını çizmiştir:

19. yüzyıl sonunun kurucu temayülüne karşı duran Freud, psikanaliz aracılığıyla birey faktörünün hesaba katılmasını istedi. Filogenetik tezin yerine ontogenetik bakış açısını koydu. Buradan yaklaşık olarak Siyahi insanın yabancılaşmasının bireysel bir sorun olmadığı görülecektir. Filogenetik ile ontogenetiğin yanında bir de sosyogenetik vardır.⁷

Alanının en tanınır kişileri arasında yer alacağından hiç şüphesi olmayan Fanon, siyasi düşüncesini güçlü ve modern kılan ögenin en başından beri farkındaydı: Bu üç boyutun tamamını bir araya getiren güçlü bir yabancılaşma kavrayışı inşa etmek. Bunu yapabilmek için öncelikle yabancılaşmanın, her türlü toplumsal bağın dışında, organik yapıdan ya da bireysel tarihten kaynaklanan rahatsızlıklara indirgenemeyeceğini kanıt-

- 4 Frantz Fanon, *Altérations mentales, modifications caractérielles, troubles psychiques et déficit intellectuel dans l'hérédodégénération spino-cérébelleuse. À propos d'un cas de maladie de Friedreich avec délire de possession*, Lyon Üniversitesi Tıp ve Eczacılık Birleşik Fakültesi'ne sunulan tez, 29 Kasım 1951. Tezin “Le trouble mental et le trouble neurologique” başlıklı bölümü *L'Information psychiatrique*'de (c. 51, s. 10, 1975, s. 1079-1090) yayımlanmıştır.
- 5 Örneğin bkz. Claudine Razanajao ve Jacques Postel, “La vie et l'œuvre psychiatrique de Frantz Fanon”, *Sud/Nord*, s. 22, 2007, s. 147-174 (s. 149).
- 6 Frantz Fanon, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*, çev. Cahit Koytak, Encore, İstanbul; 2016; *Peau noire, masques blancs*, Seuil, Paris (1952), 1971, s. 39; *Œuvres*, s. 96.
- 7 *Age*, s. 8; *Œuvres*, s. 66.

lamak zorundaydı. Psikiyatri tezinin konusu tam olarak budur; bu metin hem kendi başına hem de –aşağıda belirtilecek hususlar nedeniyle– diğer çalışmalarıyla kurduğu temel bağlantı dolayısıyla ciddiye alınmalıdır.

Bu hususların ilki, tezin odak noktasındaki tıbbi vakanın, her zaman değil ama genellikle psikiyatrik semptomların eşlik ettiği –ve bunların da kendi içinde değişiklik gösterebildiği– kalıtsal bir nörolojik hastalığın uzun bir zaman zarfında titizlikle gözlemlenen bir hastaya dair olmasıdır. Fanon, derslerini nörolojik yönelimli bir departmanda sürdürüyordu, dolayısıyla nörolojik ve psikiyatrik nedensellik arasındaki bağlara ilişkin sorunu incelemek için gereken kaynaklar elinin altındaydı. Bu hastalığın ona sorunun anahtarını sunduğunu varsayarak, savaş öncesi psikiyatriye egemen olan organik indirgemeciliğin yetersizliğini ampirik olarak kanıtlamaya dönük baskın bir niyetle, hem 19. yüzyıldan beri tıp literatüründeki vakaları hem de yakın dönemin klinik vakalarını bütünüyle inceledi. Dolayısıyla, bu ilk sorunun çözümü, akıl hastalıklarının gelişiminde toplumsal ve kültürel faktörlerin etkisi ve, sonuç olarak, yabancılaşma hakkındaki sonraki düşünceleri üzerine çalışmalarının teorik bir önkoşulu gibi değerlendirilebilir.

İkincisi, Fanon’un tezinde profesyonel ve entelektüel kariyerinin gelecekteki yönelimine dair pek çok ipucu bulunabilir. Nöropsikiyatrinin doğası ve nörolog ile psikiyatristin karşılıklı işlevleri üzerine şunu belirtir: “Burada bir çözüm sunmaktan ziyade, çalışmalardan ve gözlemlerden ibaret bir hayatın gerekliliğine inanıyoruz.”⁸ *Gestalttheorie* (psikolojik biçim teorisi) psikologlarınca atomculuğun ve beyin fonksiyonlarının sınırlandırılmasının reddine ayrılmış kısımda, İsviçreli doktor ve psikiyatrist Constantine von Monakow’un (1853-1930) beyin lezyonlarının mekânsal kümelenmelerine karşıt olarak akıl hastalıklarının gelişiminde zaman faktörü hakkındaki ısrarını belirten Fanon’un tezi, gelecekteki bir eserin, muhtemelen kısa süre sonra yayımlanacak olan *Siyah Deri Beyaz Maskeler*’in habercisidir: “Tarih sorununu psikanalitik ve ontolojik açıdan ele alma fırsatını uzun zamandır üzerinde çalıştığımız bir eserde bulacağız. Böylece, tarihin, kolektif karmaşıklıkların sistematik bir değerlemesi olduğunu göstereceğiz.”⁹

Fanon, muhtemelen derslerini takip ettiği filozof Maurice Merleau-Ponty’nin etkisi altında kaldığı için, psikanalist Jacques Lacan’ı ilgiyle

8 Frantz Fanon, *Altérations mentales...*, age, s. 206.

9 *Age*, s. 215.

okumuştı.¹⁰ Fanon tezinin bir bölümünü deliliğin saf psikolojik kökenine (psikogenez) işaret eden Lacancı teoriye ayırarak (ve dolayısıyla döneminin büyük psikiyatristi Henri Ey'nin organik kökene [organogenez] dair ılımlı teorisine karşı çıkararak), Lacan'ın kişiliğin toplumsal oluşumu konusundaki ısrarının altını çizer ("Lacan deliliği ara-öznel bir bakış açısından görür") ve ilginç bir imayla ekler: "Delilik bütün anlam kayıtlarında deneyimlenir,' der. (...) Lacancı dil teorisine sayfalarca yer ayırmak isterdik. Ancak, böylelikle konumuzdan iyice uzaklaşabiliriz. Yine de, üzerine düşündüğümüzde, her bir hezeyan olgusunun neticede ifade edilen, yani konuşulan olgular olduğunu kabul etmeliyiz."¹¹ Dolayısıyla, Fanon sadece nörolojik kökenlerine indirgenemeyecek olan bu akıl hastalıkları üzerine yaptığı araştırmalarda teorik bir akıl yürütme fırsatı görür; dahası, bu araştırmaların onu sonradan bambaşka alanlarda bile olsa sürdürmeye çalıştığı çalışmalara yönelttiğini belirtir.

Üçüncüsü, Fanon'un klinik psikiyatrinin biyolojik yaklaşımlarına yönelik süregelen ilgisini küçümsemek için hiçbir neden yoktur. Saint-Alban Hastanesi'nde Fanon'un yöneticisi olan Maurice Despinoy, lityum tuzları üzerine tecrübelerine Fanon'un yoğun ilgi gösterdiğini belirtiyor. Bu alanın öncülerinden biri olan Despinoy, Fanon'un Saint-Alban'da

10 Bkz. Maurice Merleau-Ponty, *Psychologie et pédagogie de l'enfant. Cours de Sorbonne, 1949-1952*, Verdier, Lagrasse, 2001; özellikle "Les stades du développement enfantin" başlıklı, Lacan üzerine dersler (s. 108-116). Merleau-Ponty'nin psikoloji kürsüsüne sahip olduğu Lyon Üniversitesi'nde, en azından 1949-1951 yılları arasında Sorbonne'da verdiği Çocuk Psikolojisi ve Pedagoji üzerine bazı dersleri tekrarlamış olması muhtemeldir. Fanon'un tezi birçok bakımdan bunu göstermektedir: Lacan'a yapılan atıfların aynıysa derslerde de görülür, keza açıklamaları da aynıdır. Fanon, meselenin patolojik boyutu kadar özellikle toplumsal ilişkilerin kişiliğe verdiği biçim açısından da, karmaşık yapının önemi gibi Merleau-Ponty'nin yoğunlaştığı bazı fikirleri aynen alır. Ayrıca, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'de ve Fanon'un sonraki çalışmalarında fazlasıyla atıfta bulunulan ama az bilinen pek çok yazar, örneğin Germaine Guex, Jacob Moreno ve Kurt Lewin de söz konusu derslerde incelenmiştir. Fanon'un kütüphanesinde *Sens et non-sens* ile *La Structure du comportement* kitaplarının nüshaları, keza Merleau-Ponty'nin katkıda bulunduğu dergiler mevcuttur. *Siyah Deri Beyaz Maskeler*, *Algının Fenomenolojisi*'ne açıkça atıfta bulunur.

11 Frantz Fanon, *Altérations mentales...*, age., s. 224. *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'de, Fanon, yapısal hastalık fikrine yönelik Lacancı eleştirinin kendi gözündeki önemini hatırlatır (age., s. 65; *Euvres*, s. 124). Lacan'a yaptığı atfı 1946 yılında yapılan Bonneval kolokyumundaki sunumunda yer alır: Lucien Bonnafé, Henri Ey, Sven Follin, Jacques Lacan, Julien Rouart, *Le Problème de la psychogénèse des névroses et des psychoses*, Desclée de Brouwer, Paris, 1950, s. 34 (Tchou, "Bibliothèque des introuvables", Paris, 2004).

çalışmaya devam edebilseydi “bir biyokimya tezi yazacağı”¹² öngörüsünü ileri sürüyor.

Dördüncüsü, Fanon’un çok hızlı çalıştığını, kitaplarını not almaksızın, nadiren düzeltme yaparak yazdığını biliyoruz.¹³ Bu tezin yazılması, daha fazla değilse eğer, en az kitaplarının yazılması kadar zaman almış olabilir: İlgili vakaların kronolojik sıralaması ve bibliyografyası oldukça kapsamlı; aydınlatıcı referanslar, alıntılar (genellikle doğrudur) literatürü dikkatli bir biçimde okuduğunu gözler önüne seriyor, analizleri de dönemin egemen tartışmalarının merkezini hedefliyor. Bu tez, bilhassa özetlenen ya da doğrudan incelenen vaka sayısıyla karşılaştırıldığında oldukça kısadır; kaynak gösterme yöntemlerine çok itibar etmez, ancak doğrudan sorunun merkezine inmek konusunda Fanon’un düşünce tarzının nasıl kurulduğu burada açıkça görülmektedir.

Son olarak, başkalarının yanı sıra, (tıpkı Fanon gibi) her ikisi de esaslı birer Jaspers okuru olan Henri Ey ile Merleau-Ponty’nin sürdürdüğü tartışmaların merkezinde, akıl hastalıklarına dair fenomenolojik bir yaklaşım zorunluluğunun kendini gösterdiği bir dönemde, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*’in (kitabın ilk ismi *Siyah İnsanın Yabancılaşmaması Üzerine Denemeler*’di) konusuna birinci ve üçüncü şahıstan bazı analizleri dahil eden bir çalışmanın bir tez olarak savunulamayacağı belliydi. Bugün psikiyatride böyle bir doktora tezi muhtemelen o döneme kıyasla daha az geçerlidir. David Macey, Fanon’un psikiyatri çalışmalarına başlamadan önce yazmaya giriştiği *Siyah Deri Beyaz Maskeler*’in başlangıçta bir doktora tezi olarak tasarlanmış olamayacağını belirtir.¹⁴ Temel olarak bu iki

12 François Tosquelles, “Entretien avec Maurice Despinoy”, *Sud/Nord*, no 22, 2007, s. 105-114 (s. 107). 1952 yılı sonunda, Despinoy, Saint-Alban Hastanesi’nden ayrılıp Martinik’teki psikiyatri hastanesi Colson’u yönetmeye gider. Charles Geronimi’nin belirttiği gibi, lityum tuzları üzerine deneylerini sürdürmekte olan Fanon, Despinoy’yla irtibatını koparmamıştır: “(başarısız olan asetilkolin şoku deneylerinden) daha ilginç olanı, Fanon’un gerçek bir heyecan duyduğu lityum tuzlarıyla yapılan terapötik deneylerdi; tuhaf bir şekilde, Fanon bu lityum tuzlarını artık klasikleşmiş depresyon tedavisinde değil, ajitasyon tedavisinde kullandı. Lityum tuzlarının kullanımı lityum serum düzeylerinin sıkı bir kontrolünü gerektirdiğinden Fanon hastane eczacısından bir fotometre bile edinmişti” (*Fanon à Blida*, yazarının nezaket gösterip iletliği yayımlanmamış elyazması).

13 Fanon’un *L’An V* ve *Yeryüzünün Lanetlileri* kitaplarının büyük kısmını yazdığını ve bu metinleri daktilo eden Marie-Jeanne Manuellan, 2014-2015 yılları arasındaki görüşmelerimizde, Fanon’un çalışma yöntemini bana anlattı. Bana ayırdığı zaman ve cömertliği için Manuellan’a yüreğime müteşekkirim.

14 David Macey, *Frantz Fanon, a Life*, Verso, Londra, 2012, s. 127 (Fransızca tercümesi: *Frantz Fanon, une vie*, La Découverte, Paris, 2013, s. 146).

çalışma çok farklı hareket noktalarından yola çıkmaktadır: Doktora tezi, bir akıl hastalığının kökenini nörolojik sorunlarda bulduğunda bile genellikle toplumsal bakımdan belirlenmiş olan ve aldığı biçimi açıklayan ilişkiyel bir mekânda geliştiğini göstererek *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'e ontolojik temel sağlamaktadır elbette. Fakat kitap bir Eski Rejim sömürgesi olan Karayip kolonisindeki yabancılaşmaya ilişkin belirli bir psikososyal tarih araştırmasıdır; burada metropole dönük iç bağımlılık hem özdeşleşme biçiminde hem de –zencilik gibi– muhalif kimlikler altında mutlaklıtır. Bu durum bir psikiyatri tezinin sınırlarını aşmaktadır.

Fanon, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'deki, “psikolojik” yoğunluğu en yüksek iki bölümü elbette kullanabilirdi: Bunlardan biri, kişisel olarak tanımlanabilecek “L'expérience vécue du Noir” [“Siyahi'nin Yaşam Tecrübesi”] (*Esprit* dergisinde Mayıs 1951'de yayımlandı), diğeri ise, daha nesnel denebilecek “Le Nègre et la psychopathologie”ydi [“Zenci ve Psikopatoloji”]. Gelgelelim, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*'deki analizlerin temel konusu olan somut sosyo-kültürel ve tarihsel bağlarla bağlantısı kesilmiş “Zenci” psikopatolojisi üzerine tıbbi bir tez, Fanon'un aynı dönemde yazdığı “Le syndrome nord-africain” [“Kuzey Afrika Sendromu”] başlıklı makalesinde şiddetle kınadığı özcülüğe düşmek olur.¹⁵

15 Şubat 1952'de *Esprit* dergisinde yayımlanan ve *Pour la révolution africaine* [Afrika Devrimine Doğru] kitabında (s. 13-25) yeniden yer alan makale (*Œuvres*, s. 691-703). Her semptomun bir lezyon içerdiği varsayımından yola çıkarak ırkçı bir tutumun soyağacı burada okunabilir: “Lezyonsuz bu acı karşısında, tüm vücuda yayılmış bu hastalık, bu kesintisiz ıstırap, az çok süratle yönelinen bu en kolay tutum her türlü marazi durumun reddidir. En uç noktada, Kuzey Afrikalı bir taktikçidir, yerancıdır, miskindir, aylaktır, tembelin tekidir, hırsızdır. (...) Kuzey Afrikalı bu semptomatik sendromda yer alır ve disiplinsizlik (bkz. tıbbi disiplin), tutarsızlık (yasa karşısında: her semptom bir lezyonu varsayar), samimiyetsizlik (o acı çektiğini söylerken biz acı çekmesi için bir neden olmadığını biliriz) düzlemine otomatik olarak yerleşir. Kötü niyetimin sınırında devingen bir fikir vardır ve Arap bunu kendi dilinde ifade eder: ‘Doktor Bey, ölüyorum.’ Bu düşünce, bazı dolambaçlı yollardan geçtikten sonra egemen olacak, beni de ele geçirecektir. Belli ki, bu adamlar hiç ciddi değil” (*Pour la révolution africaine*, s. 16 ve 19; *Œuvres*, s. 694 ve 697). *Yeryüzünün Lanetlileri*'nin 5. bölümündeki D serisi “psikosomatik bozukluklar” a ayrılmıştır. Fanon, burada, komünist psikiyatristler arasında egemen olan ve beyni “özellikle ruhun oluştuğu bir rahim” olarak gören, Pavlov'un çalışmalarına müteakip gelişmiş Sovyet psikosomatik tıbbının materyalist terminolojisini, “kortiko-viskeral”i kullanır. Yine de, etnopsikiyatrik özcülüğün eleştirisiyle bu kavramı yumuşatmaya çabalar: Sömürgecilik koşullarında psikosomatik bozukluk yerli halkın ruhsal özelliği değil, belirgin bir tarihi duruma fizyolojik olarak uyum sağlamaktır.